

Література

- Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – 2-е изд., испр. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с. *Великий тлумачний словник сучасної української мови.* – К.: Видавництво "Перун", 2005. – Режим доступу: <http://www.lingvo.ua/uk/LingvoDictionaries>. – Заголовок з екрану. *Иссерс О.С.* Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – Изд. 5-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с. *Калюжный А.А.* Социально-психологические основы имиджа учителя : автореф. дисс. на соискание уч. степени доктора псих. наук : спец. 19.00.05 "Социальная психология" / А.А. Калюжный. – Ярославль, 2006. – 51 с. *Комлев Н.Г.* Словарь иностранных слов / Н.Г. Комлев. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2006. – 1308 с. *Кубрякова Е.С.* К определению понятия имиджа / Е.С. Кубрякова // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2008. – №1. – С. 5-11. *Кубрякова Е.С.* Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с. *Олянич А.В.* Презентационная теория дискурса: [монография] / А. В. Олянич. – М.: Гнозис, 2007. – 407 с. *Панасюк А.Ю.* Формирование имиджа: стратегия, психотехнологии, психотехники / А.Ю. Панасюк. – 2-е изд., стер. – М.: Издательство "Омега-Л", 2008. – 266 с. *Перельгина Е.Б.* Психология имиджа: учебное пособие / Е.Б. Перельгина. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 223 с. *Хомутова Т.Н.* Научные парадигмы в лингвистике / Т.Н. Хомутова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – № 35 (173). – Выпуск 37. – С. 142-151. *Balmer J.M.T.* Revealing the Corporation / J. M. T. Balmer, S. A. Creyser. – L.: Routledge, 2003. – 356 p. *Belasen A.T.* The Theory and Practice of Corporate Communication: A Competing Values Perspective / Alan T. Belasen. – L.: SAGE Publications, 2007. – 271 p. *Cornelissen J.* Corporate Communication: A Guide to the Theory and Practice / J. Cornelissen. – 2nd ed. – L.: SAGE Publications, 2008. – 280 p. *Kitchen P.* Corporate Reputation / Philip Kitchen // Handbook of Corporate Communication and Public Relations: Pure and Applied [Ed. By Oliver S.M.]. – N.Y.: Taylor & Francis e-Library, 2005. – Режим доступу: <http://www.eBookstore.tandf.co.uk>. – Заголовок з екрану. *Oliver S.M.* Reputation and Leadership in a Public Broadcast Company / Sandra M. Oliver, Anthony Clive Allen // Handbook of Corporate Communication and Public Relations: Pure and Applied [Ed. By Oliver S.M.]. – N.Y.: Taylor & Francis e-Library, 2005. – Режим доступу: <http://www.eBookstore.tandf.co.uk>. – Заголовок з екрану. *Wilber K.* Introduction to Integral Theory and Practice: IOS Basis and the AQAL Map / K. Wilber // AQAL Journal of Integral Theory and Practice. – Spring 2006. – Vol.1, No.1. – P. 1-38.

УДК 811.111'272

ЛУЖАНИЦЯ О. І., СКОРОХОДОВА А. Г.
(Запорізький національний університет)АНГЛІЙСЬКА ДІАЛЕКТНА ПИСЕМНІСТЬ
ТА ТРАДИЦІЯ НЕЛІТЕРАТУРНОГО НАПИСАННЯ

У статті розглядається писемна традиція нелітературного та діалектного написання Англії. Розглядаються принципи написання та особливості письма діалекту графства Ессекс, виявляються його орфоепічні особливості. Показано, що діалектне написання будується на фонетичному принципі, яке відображає орфоепічні особливості діалекту.

Ключові слова: діалект, письмо, орфоепія, орфографія, графема, нелітературне написання.

Лужаниця Е. И., Скороходова А. Г. *Английская диалектная письменность и традиция нелитературного написания.* В статье рассматривается письменная традиция нелитературного и диалектного написания Англии. Рассматриваются принципы написания и особенности письма диалекта графства Эссекс, выявляются его орфоэпические особенности. Показано, что диалектное написание строится на фонетическом принципе, которое отображает орфоэпические особенности диалекта.

Ключевые слова: диалект, письмо, орфоэпия, орфография, графема, нелитературное написание.

Luzhanytsya O. I., Skorohodova A. G. This article studies non-literary and dialect writing tradition in England; describes principles and peculiarities of writing and orthoepy of Essex dialect. It is shown that dialect writing is based on phonetic principles (eye-dialect) that reflect orthoepic dialect features.

Key words: dialect, writing, orthoepy, spelling, grapheme, non-literary writing.

Традиційно, у зв'язку із збільшенням географічної та соціальної мобільності населення, діалекти вважаються зникаючими формами вербальної комунікації і найчастіше виступають об'єктами досліджень історичної лінгвістики. Разом з тим, дана думка є стереотипною. Вона бере свій початок від побоювань, висловлених ще в 1870 році Дж. Райтом (Joseph Wright): «Я вже довгий час усвідомлюю необхідність збору та збереження провінційних слів. Через кілька років вже буде занадто пізно. Залізничі та сертифіковані викладачі зроблять свою справу. Необхідно зареєструвати кожне провінційне слово, його вживання з прикладами, якщо необхідно, і з зазначенням місця, де воно так використовується» (Wright 1870, цит. по [Petut 1980, с. 76]). Але мовна реальність сьогодення говорить про зворотне. Так, з середини ХХ ст. відбувається усвідомлення англійської мови у вигляді сукупності різних її форм, в результаті змінюється відношення до RP (Received Pronunciation) як до зразка вимови, падає престиж стандартної англійської (Standard English). В той же час актуалізуються різні види ненормативних форм існування і засобів реалізації мови. Діалекти в цьому випадку не є винятком. Лібералізація в мовній політиці Англії по відношенню до регіонально-діалектних форм привела до того, що діалекти не тільки звучать по радіо і телебаченню, зокрема на Бі-Бі-Сі, але й заохочуються вчителями в школах і вищих навчальних закладах [Бубенникова 1998, с. 82].

З розвитком технологій, появою нових засобів комунікації зростають випадки використання ненормативних форм мови на письмі. Досить увійти в Інтернет і ми побачимо написання, що імітує діалектну чи розмовну вимову, наприклад, *worra* (what), *fethor* (father), *wain'* (will not), *owd* (old), *athout* (without).

Специфіка такого роду написання полягає у відображенні фонетичних і морфологічних особливостей варіантів. Це, на жаль, не є типовим для англійської літературної норми, яка має історично зумовлені складні правила правопису, де майже кожен звук може бути написаний декількома способами, а багато слів транскрибуються більш ніж одним. Складність орфографічних норм призводить до того, що деякі автори не без підстави порівнюють англійський правопис з французьким, де багато букв, які не вимовляються.

Разом з тим, використання фонетичного написання (*eye dialect* [Kenneth 1979, с. 35]) являється дуже зручним. До нього звертаються не тільки американці (загальновідомо, що американський варіант англійської мови характеризується спрощенням граматичних і орфографічних норм), а також корінні мешканці британських островів, наприклад у діалектному узусі (детальніше про це нижче). На сучасному етапі особливо часто фонетичне письмо використовується в тому коді передачі інформації, який спочатку припускає можливість відхилення від норми, а саме в Інтернеті, текстових повідомленнях, тощо. Тому, вивчення діалектного та інших видів нестандартного написання є **актуальним**, воно дозволяє простежити тенденції можливих змін у літературному правописі, бо письмова реальність на англійській мові сьогодення свідчить саме про це.

Метою даного дослідження є вивчення особливостей англійського нелітературного та діалектного написання як слідства орфографічних відмінностей від літературної норми однієї з актуальних форм комунікації Англії – діалекту графства Ессекс на матеріалі словника Ессекського діалекту «*A glossary of the Essex dialect*» [Charnock 1880].

Як було вже зазначено, фонетичне письмо не є новиною в англійській мові, навпаки, воно є споконвічно англійським; про це свідчать писемні пам'ятки давньоанглійського періоду, а також діалектна творчість більш пізніх епох.

Незважаючи на те, що чисельність писемних пам'яток давньоанглійського періоду, не є достатньою для цілісної лінгвістичної характеристики варіантів, відомо, що написання на всіх 4 діалектах (нортумберізькому, мерсійському, кентському, західно-саксонському) і на літературному койне ґрунтувалося на традиційних принципах латинської орфографії. Воно було фонетичним, при якому практично кожен звук передається одиничною графемою, за винятком: *ȝ*, *ȝ*, *s*, *ð*, *f*, *ƿ* [Расторгуева 2002, с. 214]. Наприклад уривок з «Церковної історії англійського народу» (IX в.) [Skeat 1912, с.15]:

Нортумберізький діалект
Fore there neidfaerae naenig uuiurthit
thonc-snotturra than him thar[f] sie,
to umbhycggannaе, aer his hin-iong[a]e,
huaet his gastae, godaes aeththa yflaes,

Літературний переклад
Before the need-journey no one becomes
more wise in thought than he ought to be,
(in order) to contemplate, ere his going hence,
what for his spirit, (either) of good or of evil,
after (his) death-day, will be adjudged.

aefter deoth-daege doemid ueeorth[a]e.

Правопис ранньо-середнього англійського періоду був також фонетичним: “gh” вимовлялось як “loch, Vach”, кінцева -e, -ed, -en, -es, -eth вимовлялись як окремі звуки. Вони більш відповідають міжнародному фонетичному алфавіту, ніж сучасному англійському використанню. Тому “e, ee” вимовлялось як “ay”, тому “be, thee” вимовлялось як “bay, thay”; “i, y” як “ee”; “ou, ow” вимовлялось як у сучасній мові “soup” [Kenneth 1979].

Але у 15 сторіччі, відразу після Дж. Чосера, настає епохальний період в історії англійської писемності, коли пряма відповідність звуку букві назавжди втрачається, написання стає двозначним, двояким, умовним [Расторгуева 2002, с. 216]. Пов'язано це з прийняттям французької писемної традиції, а також відсутністю уніфікованих тенденцій на загальнодержавному рівні, що призвело до існування великої кількості варіантів написання. Навіть після введення у 1477 році В. Какстоном друку, написання залишалося нерегулярним, автори використовували більше символів ніж зараз. Лише згодом, після активної праці просвітителів періоду кодифікації і нормалізації англійської мови, було скасовано більшість багатозначних графем, друк був стандартизований, набір був спрощений. Разом з тим, різниця між звучанням і написанням в англійській мові так і не була усунена.

Аналіз написання на різних діалектах середньоанглійського періоду дозволяє відзначити, наступне:

1) Тенденція фонетичного діалектного написання триває. Порівняння діалектного написання дозволяє з легкістю визначити акцентні розбіжності, що сформувалися через вплив на діалекти, з одного боку, скандинавських діалектів на північному сході Англії, з іншого, - норманського діалекту на півдні. Ця розбіжність, наприклад у словах *his/yis, be-fore/before/by fore, sall/shall/schall, began/began/by-ganne* простежується у 4 варіантах фрагмента вірша *The Prick of Conscience* (XIV ст.) [Skeat 1912, с. 134-135]:

Східний діалект	He schal saye thanne rygt to cristene man Was neuer non be-fore his tyme be-gan Bote falsly crist he wol hym calle
Північний діалект	He sall say yat right cristen man Was neuer be-fore yis tyme began Bot fals anticristes he sall yaim call
Західний діалект	He shal saie Ðat no cristene man Was bifore Ðat his tyme began And falce cristene he shal hem calle
Північний діалект	He schal sieÐ Ðt no cristen man Neuere by fore hys tyme by-ganne Bote false antecristes he schal hym kalle

2) Поліваріативність написання, що притаманна цьому періоду літературній мові також простежується і у діалектах бо складання та листування документів опинилося в руках різних літописців, які вносили в графіку звичні їм позначення звуків. Цей феномен може бути проілюстрований використанням графем –k, с для приголосного [k] (*calle, kale, call, calle*), графем –s, s для [s] (*false, falce*). Цікавим є також те, що в західному і південному діалектах ще зберігаються руни, наприклад *Ðat, sieÐ*.

3) Зміни в орфографії літературної мови, йдуть паралельно і в діалектах. Серед загальних тенденцій відмітимо нові диграфи, які також проникають і в діалектне написання, наприклад –th для [ð], [θ] (*thanne*), –ie [e:] (*sieÐ*), –oa для [o:] (*soad*), введення графема –k (*kalle*); заміну графема –i на –u накінці слова (*falsy*); графема –u на –w та інш.

4) Вартим уваги також уживання кінцевого –e, який у цей період вимовлявся, а не був німим (тенденція 15 – 16 сторіч), наприклад *cristene*.

Новоанглійській період діалектного написання характеризується:

1) різною продуктивністю використання певних графем. Так, у літературному варіанті спостерігається зменшення вжитку подвійних графем, що передають приголосні, тоді як у діалектах ця тенденція залишається, наприклад: *pezzick* (to run fast), *marrow* (fellow), *marrow* (tomorrow), *ollus* (always); відмітимо також активне використання подвійних графем для передачі голосних, наприклад: –oo для звуку [u] (*ood, oolve*), –aa для [a:] (*draa*);

2) використанням архаїчних графічних форм, наприклад –g для приголосного [j] (*geld* (t) [jelt] – young);

3) фонемографічністю написання, наприклад: *foine* (fine), *roights* (rights), *stickin'* (sticking), *nawn* (nothing);

4) скорочення, наприклад: *sheen* (maschine), *odny* (ordinary); скорочення з використанням тире, або апострофу, що указують на місце усикання слова, наприклад: *pres'n'y* (presently), *yes-d'y* (yesterday), *reco'gnize* (recognize), *Will'm* (William), *go-tightly* (good-tightly), та інш.

Аналіз також показав спільні з літературним аналогом тенденції змін у правописі, наприклад введення нових диграфів, серед яких –ch для [k] (*Christmas*), але вони є малочисельними.

Сучасне нелітературне та діалектне написання характеризується відповідністю вимови у тих випадках, де є необхідність підкреслити розбіжності з літературним аналогом, наприклад: *arg / argue, an / than, eth/earth* (Дейвон); *agin / against, dow / dove, tarmigan / termagant* (Ессекс); *deffo / definately, ye ma / your mother, ta' / thank you* (Скауз).

Аналіз показав, що діалектне написання відрізняється від літературного використання певних графем, тенденцією до скорочення та прагненням графічно відобразити орфоепічні особливості діалекту. Відмінність пов'язана з:

1. зручністю в написанні, при якому (а) опускаються невимовні літери: *agin – against* (тут і далі перший приклад – ілюстрація літературного правопису, а другий – діалектного), *dove – dow, church – chutch, scarce – scase, surpass – suppas, thirsty – thusty, turnips – tunnips, although – aldoe, at home – atome, yes – ees, would – ood, woman – oommun*; (б) відбувається скорочення: *almost – a-mos, asked –*

ax'd, perhaps – 'haps, because – cos , against – 'ginst, may happen – mayhap, can not – caint, could – cud, did not – dent, had not – hant, must – mus, would – ood, will – ool, shall not – shaint, should – shud, should not – shoon't;

2. відмінною від літературної мови вимовою, що виявляється у: (а) якісному протиставленні одиничних графем: **A – O:** allways – ollis, catch – cotch, cramp – crompt, pant – pont, stamp – stomp, thrash – throsh; **E – A:** enough – anough, errand – arrand, concern – consarn, servant – sarvant; **O – U:** broke – bruck, holliday – hulliday, second – secunt, smoke – smuck, spot – sput, upon – upun, sovereigns – suvrins; **I – U:** thirsty – thusty; **W – R:** arrow – arrar, bellow – bellar, fellow – fellar, morrow – morrar, scrawl – scararl; **V – W:** verse – warse, vermin – warmin, very – werry, venturesome – wentersome, view – wiew, gave – gawne;

б) якісному протиставленні диграфів, наприклад, were – wor, would – ood, draw – draa, saucy – saacy;

в) якісному та кількісному протиставленні *одиночної графемі - диграфу*, наприклад, do – doe, fine – foine, nice – noice, pride – proide, ridghts – roights, smile – smoile, time – toime, while – whoile, another – another, other – oather, часто в поєднанні з опущенням невимовних літер, наприклад, will – ool, cold – coad, morning – moarn, sold – soad; *диграфа - одиночної графемі:* been – bin, breeches – britches, feet – fit, sheep – ship, seed – sid, seen – sin.

Як бачимо діалектна писемність базується на цих самих графічних принципах, що і літературна мова, але відмінною рисою правопису є фонематичність, тенденція до скорочення та спрощення.

Перспективи подальших досліджень: результати даного дослідження можуть бути використані при вивченні традицій нелітературного написання інших діалектів і варіантів англійської мови.

Література

Бубенникова О. А. Английские диалекты в современную эпоху / О. А. Бубенникова // Вестник МГУ, Сер. 19 : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 1998. – №2. – С. 77–87. *Расторгуева Т.А.* История английского языка: Учебник / Т.А. Расторгуева. – 2-е изд. – М. : Астрель, 2002. – 352 с. – На англ. яз. *Charnock R.S.* A glossary of the Essex dialect. – London : Trubner & Co., Ludgate Hill, 1880. – 100 p. *Kenneth I. H.* Written dialects n Spelling Reforms : History n Alternatives / Ives H. Kenneth. – Chicago IL : Progressive publisher, 1979. – 44 p. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.spellingsociety.org/journals/books/dialects.pdf>. *Petyt K. M.* The Study of Dialect: An Introduction to Dialectology / K. M. Petyt – Boulder : Westview Press, 1980. – 235 p. *Skeat W. W.* English Dialects. From the Eighth Century to the Present Day / W. W. Skeat. – Cambridge : Cambridge University Press, 1912. – 132 p.

УДК: 81' 271' 23: 124.5

МАКЕДОНОВА О.Д.

(Запорізький національний університет)

КАТЕГОРИЯ “ЦІННІСТЬ” У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ

Стаття присвячена аналізу категорії «цінність», а саме проблемі змісту і типології цінностей. Уточнюється зміст поняття, розглядаються фактори, які ускладнюють упорядкування цінностей і надається класифікація у вигляді пірамідальної ієрархії за принципом позачерговості.

Ключові слова: цінність, культурні цінності, етнічна картина світу.

Македонова О.Д. Категория “ценность” в лингвокультурологическом освещении. Статья посвящена анализу категории «ценность», а именно проблеме содержания и типологии ценностей. Уточняется содержание понятия, рассматриваются факторы, которые усложняют типологизацию ценностей и представляется классификация в виде пирамидальной иерархии по принципу первоочередности.

Ключевые слова: ценность, культурные ценности, этническая картина мира.

Makedonova O.D. Category “Value” in Lingvoculturological Interpretation. This article focuses on the category “value”, a problem of the meaning and values typology. We specify content of the definition, study factors which complicate values ordering and represent a classification in the form of the pyramidal hierarchy according to the first priority principle.

Key words: value, cultural values, ethnic world representation